

TÜRK DİL KURUMU

25-27 Mayıs 1963 günü

YÖNETİM KURULU TUTANAK
ÖZETİ

Toplantıda bulunanlar: Dr.Mehmet Ali Ağakay, Oktay Akbal, Ömer Asım Aksoy
M.Sunullah Arısoy, Prof.Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu, Prof.Dr.Tahsin
Banguoğlu, Prof.Dr.Selâhattin Batu, Salâh Birsal, Prof.Dr. Sadet-
tin Buluç, Recai Cin, Ord.Prof.Dr.İlhami Cıvaoğlu, Fazıl Hüsnü
Dağlarca, Hikmet Dizdaroğlu, Baha Dürder, Tahir Nejat Gencan,
Enver Naci Göksen, Uluğ İğdemir, Doç. Dr.Zeynep Korkmaz, Samim
Kocagöz, Ağah Sırrı Levend, Prof.Dr.Hasibe Mazıoğlu, Sami N.
Özerdim, Prof.Dr.Melâhat Özgü, Cahit Öztelli, Prof.Dr.Samim
Sinanoğlu, Dr.Mehmet Tuğrul, Naim Tirali, Ord.Prof.Dr.Suut Kemal
Yetkin.

Toplantıda bulunmayanlar: Prof.Dr.Gündüz Akıncı, Prof.Uluğ Bahadır Alkım,
Prof.Dr.Ahmet Ateş, Behçet Kemal Çağlar, Prof.Enver Ziya Karal,
Doç.Dr.İsmet Sungurbey, Haldun Taner.

Özrünü bildiren: Prof.Dr.Gündüz Akıncı.

Başkan : Prof.Dr.Tahsin Banguoğlu

İkinci Başkan: Ord.Prof.Dr.İlhami Cıvaoğlu

Birinci Birleşim- Birinci Oturum

25 Mayıs 1963

Cumartesi Saat: 10.30

Başkan: Prof.Dr.Tahsin Banguoğlu.

Başkan- Arkadaşlar, yirmi beş kişiyiz, çoğunluğumuz var. Oturumu açıyorum. İlk defa bu salonda yapıyoruz, Yönetim Kurulu toplantımızı. Yavaş yavaş yerleşiyoruz demektir yeni binamıza.

Üzülerek bildirmek zorundayım. Denetçi arkadaşlarımızdan Kemal Akman'ı kaybettik, iki gün önce. Sizleri arkadaşımızın hatırası için bir dakikalık saygı duruşuna davet ediyorum.

Sıkı Yönetim içinde yapıyoruz bu toplantıyı. İstanbul Sıkı Yönetim Komutanlığının, dernek ve teşekküllerin Genel Kurul ve Yönetim Kurulu toplantılarının özel izne tâbi olduğu hakkında, bir bildirisi var. Ankara Sıkı Yönetim Komutanlığının böyle bir tebliği olmamasına rağmen Genel Yazman toplantıyı haber vermiş.

Toplantıya katılmıyanlardan Gündüz Akıncı'nın telgrafı var.

(Prof.Dr.Gündüz Akıncı'nın telgrafı okundu)

Sayın Tahsin Banguoğlu
Dil Kurumu Başkanı
Kavaklıdere-ANKARA

Bu hafta rektörlüğe bakmam dolayısıyla toplantıya katılamıyorum. Önsöz postadadır. Hepinize saygılarımı sunarım.

Gündüz Akıncı

Katılmıyanlardan Cıvaoğlu ve Çağlar bu sabah uçakla geleceklerini söylediler. Biraz sonra aramızda olacaklarını umuyorum.

Devamsız arkadaşlarımız var. Bahadır Alkım bunlardan biri. Özerdim çok meşgulmüş. Ama katılacak.

Size günden dışı bir şeyi söyleyeceğim. Karaman'da bir tören yapılıyor. Bu küçük kasabada bir millî bayram havası esiyor. 2-4 Haziran günleri arasında düzenlenen bu şenlikleri Dil Bayramı diye ilân ediyorlar. Oysa bizim Dil Bayramımızın günü 26 Eylül'dür. Bir Tu

Baltacıoğlu- Bu konu muazzam bir konudur benim kanaatimca. Bu konuda Kurumumuzun yababileceği en büyük hizmet şudur. Milliyet nedir diye sorsak bir sosyoloğa; milliyet din, dil ve sanat kültürünün beraberliğidir der. Hiçbir şey bu üç faktör kadar milliyeti kurucu değildir. Milliyet denilen gyri meş'uru ortaya atabilmek için bir temsil müsabakası açacaksınız ve vereceksiniz ¹¹halkevine. Bize düşen bir piyes müsabakası tertiplemdir.

Banguoğlu - Arkadaşlar açıkladığınız iyi duygulara çok teşekkür ederim. Bunu ben teklif etmedim. Yalnız Dil ve Tarih Kurumlarını kardeş kurum olarak kabul ettiler. Politikanın içinde kalması yakmıştır ¹¹halkevlerini. Tekrar açılmasının memleket çapında hayırlı olacağı kanısındayım.

Buluç - Halkevlerinin açılmasını dil hareketlerinin memleket çapında yayma bakımından pek memnuniyet verici bir hâdise telâkki ediyorum.

Başkan - Elimde Halkevlerinin tüzüğü var. Size tüzüğün Kurumumuzla ilgili maddesini okuyorum.

(¹¹halkevleri tüzüğünün aşağıdaki ~~30~~ 40. maddesi okundu.)

(.....)

Başkan - Cevabınızın içinde ortak çalışmalarınızı belirtecek sözlerin yanında tüzüğe eski maddenin yeniden konacağını da bildirelim. Ben şunu teklif ediyorum; bugün Kurula gelen mesaja Yönetim Kurulu adına yazılacak cevabı hazırlıyacak heyeti seçelim. Üç kişi yeter sanıyorum.

Aday gösterin lütfen.....Aksoy, Arısoy, ve Kocagöz'ün, Halkevlerine yazılacak mektubu yarın sabaha kadar hazırlayıp Kurula getirmelerini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler..... Kabul edilmiştir.

Kaldığımız yerden devam ediyoruz.

(Samim Kocagöz, M.Tuğrul, S.Arısoy.)

Söz alanların hakkı mahfuz kalmak şartıyla yeterlik önergesini kabul buyuranlar.....Kabul edilmiştir.

Baltacıoğlu-Türk Dil Kurumu nedir? Akademi midir? Fakülte midir? Türk Dil Kurumu sırtını ilme dayanmış, yüzünü aksiyona çevirmiştir. İhtilâlsiz inkilâp olur mu? Olmaz elbette müsaade edin yukarıda yapayım. Bizim, bütün tehlikesine, masrafına rağmen Kollar, Dallar açmamız zaruridir. İstanbulda telefonlu bir yer olsun ben de çalışırım. Çatışmalara üzülüyorum ben. Banguoğlu gibi bir reâs, Ömer Asım gibi bir Genel Sekreter bulmuşuz ne mutlu bize. Ben az konuşmak için çıkar çok konuşurum. Bu huyumu değiştirebilir misiniz? Banguoğlu da satar. Ayağınızın altını öpeyim bir birimize muhabbet gösterelim.

Korkmaz- Banguoğlunun serzenişi haklıdır. Bir fırsatı kullanmağa imkân vermedik. Sayın Banguoğlu bunca yıllık hocamdır. Ben ne paylamalarına, ne çatmalara şahit olmadım. Aksine kendisinin toleransına hayranım. Çatışmalar her toplantıda oluyor. Bunu samimi inancın sonucu saymak ve üzerinde durmamak gerekir.

Akbal - Konu karıştı. Başkanla Yürütme Kurulu arasındaki çatışma ile İstanbul Dalına alınan telefon işi karıştırıldı. Dal zaten az masrafla çalışıyor. Genel Yazman şubeler açılmıyacak diye Yönetim Kurulu kararı var diyor.

Aksoy - (Akbal'a dönerek) Tavzih edeyim. Ben şubelerin açılmasının Yürütme Kurulu kararı olmadığını söyledim. Zeynep hanım fikir ayrılığı yok dediler. Başkansa Yürütme Kurulu ile benim aramda ihtilâf var diyorlar.

Sinanoğlu-Yürütme Kurulu kararını karara bağliyalım.

Başkan - Ricam şu; İstanbulda bulunan bir üyeniz ve ikinci Başkan olmam sifatiyle Başkan beni bazı işlerde görevlendiriyorlar.

Üniversite öğretim üyelerinin toplanması ve bunun tevalisi için bir imkân çıkmış, geri çeviriyoruz. 20.yüzyılda bu pek zaruri olan medeni ihtiyaç için söz ediyoruz. Dala bu telefonun alınmasını sağlamalıyız.

Başkan- Gramer Kolu raporu hakkındaki görüşler .....

Buluç - Dariri'nin eserleri iki arkadaşına verilmiş. Daha fazla arkadaşına verilemez miydi?

Baltacıoğlu-Başkanı tebrik ederim. Kendisinden zaten bunu beklerdim.

Gramer dilin bir realitesi elbette. Ama dilin türü değildir. Kurum, Acemce, Arapça ve Osmanlıca kelimeleri Türkçeleştirmek istiyor başından beri. Bütün bize sade Türkçe tavsiye edenler ihtilâlcî değil. Dil aşkı taşıyanlara dedim ki; "Dil her şeyden evvel estetik bir veritedir." Edebiyat her şeyden önce dil sanatıdır. "Süleyman Efendiye yazık oldu" deyince ne oldu ezildi mi" diyorum. "Yazık oldu Süleyman Efendiye" deyince öyle mi ya?

Başkan - Kimimiz bıçağı elimize almışız, dilin anatomisini yapıyoruz. Kimimiz de cımbızla terim tarıyoruz.

Retorik ve stilistik bahisleri aldık.

Kocagöz -Dil önce bir estetik meselesidir. Bütün romanlarda dil yanlışı vardır. Halide Edip ve Yakup Kadri'nin romanları böyle yanlışılarla doludur. Bizim kuşak biraz daha düzeltti. Sait Faik'in dili yok gibidir. Ama estetiği?

Üstadın da dokunduğu gibi mesele dilde düşünceyi ifade edebilme meselesidir.

Özgü- Samin beyi destekliyorum. Bu çeşit çalışmalar gramer kolu çalışmalarını arasına girmez. Bu bambaşka bir yoldur. Gramer kolu kendi davasını yürütemez bu konuyu ele alırsa.

Mazıoğlu-Zeynep arkadaşımın Kol Başkanlığı çalışmalarını takdirle karşıladım.

Çalışma programını bıraktığı yerden ele alması beni memnun etti. Akıncı, 1960 yılında yapılan programda görev almış bulunan öğretmen üyelerine mektup yazmayı unutmuş. Korkmaz'a bu iş için de teşekkür ederim.

Yeni karşılıklar bulma işi en çok gramerle ilgilidir. Arkadaşımdan bu bakımdan da çalışmalara yer ayrılmasını rica edeceğim.

Dariri'nin eserini hazırlıyacaklardan Kırzioğlu'nu tanırım. Tarihçidir. Es-rin hazırlığı sade dilci olmayı değil Arapça bilmeyi de gerektirir.

-ğa bakar dendi.

O vakit misaller verdik. Bir yakut Sözlüğü'nün birinci cildi çok zorluklarla çıktığı için ikincisinden vazgeçilmişti. Dil Kurumu böyle büyük işlere girerse bu terazi bu sıkleti çekmez.

"Türkçe Sözlük Kılavuzu"na değineceğim. (Öztelli'ye dönerek) Bizimkini inceleyin eksiği varsa birlikte tamamlarız.

"Türkçe Deyimler Sözlüğü"ne gelince, biz deyimleri derliyoruz ama anlamlarını vermiyoruz. Sözlük Koluyla bu işi yaparsınız işbirliği ile. Bunlar derleme olarak tanıklar için de verilmelidir.

Baltacıoğlu- En tehlikeli ve en önemli mesele halitadır. Karım Kani Duru ve Hilmi Ziya Ülken'e mektup yazın. Yardım isteyin. Dil Kurumunun Sözlüğü Dünyaya nam olsun, yayılsın.

Korkmaz- (Ağakay'a dönerek) Yapısı yanlış olanlar dilden atılacak mı dediniz? İstese bile atamıyacağımız kelimeler vardır. Bunları belirtmekle bundan sonrakileri önlemiş olacağız.

(Aksoy'a dönerek) Büyük Sözlük, Türk Dil Kurumu'ndan çok Üniversitenin işidir dediniz. Türkiye Türkçesi nedir? Bunun üzerinde durmak isterim. Anadolu'ya gelen Türkler tertemiz bir Türkçe ile geldiler. Anadolu'da bozulmuştur dilleri.

Yapılacak iş halkın diline müracaat etmek ve geçmiş devirlerden eserler almaktır.

Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü de çıkmasaydı. O da gramerciye ve araştırmacıya lazımdır. Türk Dil Kurumunun amacını gerçekleştirmek için bu eski kaynaklardaki kelimelerin derlenmesi lâzımdır. Ben Azerî, osmanlıca, Kıpçak diye ayrılınsın demiyorum. Bunlar fişlenir bir tek sözlükte birleştirilir.

Bazı işler için Kurumun uzmana ihtiyacı vardır. Bunu yetiştirme yoluna gitmeliyiz. Ama bu zaman ister. Öyleyse dışardan eleman bulalım. Biz zat Sayın Ata'nın ele aldığı programda vardır bu.

Başkan - Rapor hakkındaki görüşmeler için yeterli önergesi geldi. İtiraz eden söylesin?

Banguoğlu-Erakin konuşalım, gerekirse yarın da kalalım.

- Tuğrul - Oyunu kullanan üyenin kartını damgalama haysiyet kırıcı değildir. Bir defa daha oy atılmasını önlemek demektir.
- Başkan - Talebe Federasyonunda dangalı kartlar kullanılır ve pratiktir. Renkli kartlar verelim herkes kartını göstermek suretiyle oya katılır.
- Levend - Üye olmıyan biri söz istemisti de tanıdığım için mâni olmuştum. Tedbir alınması zarurîdir.
- İğdemir- Üyelere verilecek ödenek için bir tesbittedelim.
- Dağlarca- 200 lira olsun.
- Başkan- Dışardan gelecek üyelere fiks 200 lira ödenek verilmesini kabul edenler..... Kabul edilmiştir.
- Prensip olarak üyeler durumdan haberdar edileceklerdir.
- Gündemin dilekler bölümüne geldik.
- Korkmaz- Levend'in "Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri" adlı kitabında birinci baskıdan ikinci baskıya geçerken bir not konmuş, çıkan kısım genişletilip bastırılacaktır diye. Bir eser gelmediğine göre, bizim ~~kitabın~~ kolun çalışma programında varsa bu hazır eser basılsın. Bunu öneriyorum.
- Cin - Öztelli, eldeki kitapları lütfetsin. Kimlerde hangi kitaplar vardır?
- Baltacıoğlu-Bir üretme sözlüğü için hazırlık yapılsın. Canlı kökleri toplamalı sonuna kadar üretmeliyiz. Bazıları haykıracak, ben idealim diyecek.
- Buluç - Korkmaz'ın önerisine katılıyorum. Genişletilen kısım iki forma kadar-
mış. Bu eserin basılması yalnız Dil Tarihi değil Edebiyat tarihi bakımından da mühimdir. Verimli olacaktır.
- Levend - Kitabın birinci baskısında bir forma tutan bir kısım vardı. İkinci baskı yapılırken, on sene zarfında bulduğum malzemeleri bu kısma koy-
saydım birliği bozacaktı. Onun için ikinci baskısında bu kısmı çıkar-
dım. Şimdi iki, iki buçuk formadır. Zaten bunun kararı verilmişti. İst-
terlerse bastırılsın.
- Başkan - Kararı varmış. Yeniden oya koyuyorum. "Levend'in "Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri" adlı kitabının ikinci baskısından çıkarılıp sonradan genişletilen kısmın basılmasını kabul buyuranlar.....
Kabul edilmiştir.
- Öztelli- Cin'in sorusunu cevaplandırayım.

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Kişisel Arşivlerle İstanbul'da Bilim, Kültür ve Eğitim Tanıtımı

Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu Koleksiyonu

BLTOTH0200106